

Шукур Қурбонов

ОҚҚУШЛАР КЎЛИ

Шеърлар

Ғафур Ғулом номидаги
Адабиёт ва санъат нашриёти
Тошкент — 1978

Қурбонов Шукур.

Оққунлар кўли. Шеърлар Т., Адабиёт
ва санъат нашриёти, 1978 (С).

36 б.

Еш шоир Шукур Қурбоновнинг илк тўпламига унинг ва-
танга садоқат, гражданлик бурчи ҳамда ийсоний туйғуларни
ўлғувчи фалсафий руҳдаги шеърлари жамланган. Кито-
дан шоирнинг «Темур Малик ўтган йўлларда» шеърий тур-
кумидан айрим лавҳалар ҳам ўрин олган.

Курбанов Шукур. Озеро лебедей. Стихи.

Уз2

К $\frac{70403 - 24}{352(06) - 78}$ 54 — 78

© Фафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат
нашриёти, 1978 й.

ДОҲИЙ ЛЕНИН, СИЗНИ АНГЛАМОҚ...

Гўдакликдан номингизни тилдан қўймадим гарчанд,
Доҳий Ленин, сизни энди мен рўйирост англадим.
Англадиму хаёлимда ойдин уфқлар очган
Ойдин хотираларим бирма-бир эсга олдим.
Марҳум дадам, хат-саводи бир қадарлик бўлса ҳам,
Буюк хислатингиздан сўз очар эди бот-бот.
Уғлим, дерди, Ленин бобонг — энг яхши одам,
Ҳали ундан яхшисини кўрмаган ҳаёт!
Сиз «Энг яхши одам» бўлиб қолдингиз дилда шундан,
Болаликда кўп учраркан яхши одамлар аммо.
Қорадарё бўйларида мол боқиб юрган кундан,
Қиёсингиз топмоқ менга бўлди ажиб муаммо.
Бола кўнгли пошшо дерлар, ким ҳам ундан аярди
Беминнат бир эркалашу, бир оғиз ширин сўзни.
Қандолатчи бувани гоҳ сизга қиёс айлардим,
Хўроққанд-ла сийлаганда, бахтиёр сезиб ўзни.
Сизни доҳий деб танитди кейин жонажон мактаб,
Уйладим: «Энг яхши одам», демак, аталгай «Доҳий».
Шеър ўқидим, қўшиқ айтдим унда мен сизни мақтаб,
Ўзим ҳам «ёзиб-чиздим» таъриф-тавсифлаб гоҳи.
Болалигим қолиб кетди мана йироқ-йироқда,—
Бугунимнинг зуваласи — маъсум, мавҳум таассурот.
Қолиб кетди мени ўртаб ечилмаган сўроқдай,
Жавобини энди бир-бир кўндаланг қилар ҳаёт.

Бу ҳаётда равшан тортса кимнингдир шон-шавкати,
Кимларнингдир қисматида қуюқлашар соялар.
Бу — тасаввур дунёсин ҳам мутлақ бир тариқати,
Ғалвирдан ўтказилар унда ҳам бор ғоялар.
Улғайганим сари ҳаёт сўқмоқлари чувалди,
Олиб кирди улар мени боши берк кўйларга ҳам.
Гоҳ катта давраларда ёш бошимни ҳам қилдим,
Узун тунлар берилдим қийноқли ўйларга ҳам.
Буқаламун сингари хўп турланганларни кўрдим —
Орзу-истак шундоқ ҳам олачалпоқ дунёда.
Самимият надир дея, мен сиздан жавоб сўрдим
Ва кашф этдим сиз туфайли бу туйғуни зиёда.
Шу йўсин «Энг яхши одам» дея сизни ардоқлаб,
Қайта-қайта эслагувчи дадам қисматин билдим:
Демак, ҳаёт чув туширган уни ҳам баъзи чоқлар,
Бағрини қон айлаган, кўксини тилим-тилим...
Демак, сизни англаш учун ҳар бир инсон аввало
Узи ҳамда она-халқин англаши керак обдон.
Йўқса, улуғ коммунани қуриб бўлмайди асло,
Куриб бўлмайди уни ўқиб қоғоз-китобдан.
Ахир, ўтмиш армонию эртанинг орзуси жам,
Шу кунларнинг тақдири бут—даҳонгизни англашда.
Доҳий Ленин, сизни англаш ҳам қарз, ҳам фарздир
ажаб,
Доҳий Ленин сизни англаш — эътиқоддир яшашда!
Бу дегани — олам аро ким неча эл-улус бор,
Ҳаммасига ўзни яқин дўст деб билмоққа ҳуқуқ.
Бу дегани — Ер юзида ҳаёт мангу барқарор,
Гуллаш бор, гуркираш бор, емрилиш йўқ, бузгин йўқ!

1976

ШУ ВАТАН БОРКИ..

Шу ватан борки, маним — осмонлар чексизлиги,
Юлдузлар қаҳқаҳасин бетакрор майинлиги:
Денгизларнинг тортгувчи мовий бир тегсизлиги,
Пўргана тўлқинларнинг авжин дам сайинлиги.

Шу ватан борки, аён — дўст киму душманим ким
Поёни йўқ оламнинг тўс-тўполон қўйнида;
Жаҳонро букилмай қад кўтариб юрганам
Инсоният иқболи қарз бўлса-да бўйнимда.

Шу ватан борки, дилим армонларин қайтадан
Орзуга айирбошлар рўёбига ишониб;
Ҳар қандайн тушкинлик оғушидан қайтаман,
Заҳматларга кўмилгум завқлардан ёниб-қониб.

Шу ватан борки, олдда ойдиндир келгувсим ҳам,
Суврати кўзларимда қорачуғдай зарафшон;
Шу сабабдан шубҳасиз, қай тараф кўз ташласам,
Нигоҳимга йўғрилиб кенгликлар порлар равшан.

Шу ватан борки, видо айтмасдайман дунёга,
Беҳудага ўхшайди умр фоний деган гап,
Навқирон тасаввурим тўлар буткул зиёга,
Ҳаёт уфқларида нурсизликлар бўлар даф.

1974

★ ★ ★

Шу куннинг гўдаклари, сизга алла айтаман,
Лекин уни тун эмас, саҳар палла айтаман,
Аллаё-алла.

Тун айтсам эшитмайсиз, ухлаб қоласиз,
Тушлар дунёсига ўзни оласиз,
Аллаё-алла.

Тушлар дунёсининг йўриғи бошқа,
Йўқ ердаги савдоларни солади бошга,
Аллаё-алла.

Бу алла айтиладир уйғотмоқ учун,
Эртарақ эс танитмоқ, улғайтмоқ учун,
Аллаё-алла.

Бу алла оҳангида заводлар гудоги бор
Ва фабриклар суръати — шовқинли, бедор,
Аллаё-алла.

Шошилган одамларнинг қадам товуши,
Асабларнинг чатнаши, асабларнинг совуши,
Аллаё-алла.

Кутарма кранларнинг сокин савлати,
Темир бетонларнинг тунд салтанати,
Аллаё-алла.

Пахтакор халқимнинг улуғ заҳмати
Ва унга партиямнинг катта раҳмати,
Аллаё-алла.

Бир-бир мушоҳада этмоқ керакдир,
Булар мазмунига етмоқ керакдир,
Аллаё-алла.

Қанча эрта бўлса бу—шу қадарли соз,
Тасаввур қушингиз айлағай парвоз,
Аллаё-алла.

Тасаввур юксақлиги—инсонийлик мезони,
Шу куннинг одамзодга тансиқ инъом-эҳсони,
Аллаё-алла.

Шу куннинг гўдаклари, сизга алла айтаман
Аммо уни тун эмас, саҳар палла айтаман,
Аллаё-алла.

1976

* * *

Тонглар — чақмоқ каби
Чақнайверди муттасил
Хаёлимнинг осмонларида;
Босилмади қалдироқлар ҳам
Хаёлимнинг осмонларида,
Денгиз мисол чайқалди ёмғир,
Қирғоқларин бузди тўлғаниб
Хаёлимнинг осмонларида.

Ноғиҳон камалак юксалди порлаб,
Етмиш рангда товланди ёниб
Хаёлимнинг осмонларида.
Мен уни созладим эринмай, расо,
Сеҳрли танбурдай чала бошладим,
Шашмақом сингари таралди аста
Шу кунимнинг шан қўшиқлари.

Кенгликларни тутди дилбар бир оҳанг,
Шамоллар сочилди водийлар узра,
Майсалар тиззага урди бир текис,
Ғуборлар ювилди қарашларимдан,
Замонлар яшарди яйрашларимдан.

1976

ЛАВҲА

— Тура қол, ҳой, тур, болагинам,
Вақт алламаҳал бўп қолди.
Ўртоқларинг далада бу дам,
Ўртоқларинг кутишиб қолди.

Кампир қизин уйғотмоқ бўлар,
Уйқу босар аммо ўзини.
Атроф сокит. Мовий бир саҳар,
Тутиб ётар борлиқ юзини.

Ширин уйқу ичра ётаркан,
Кўз очмоққа қийналади қиз.
Аста-секин фурсат ўтаркан,
Кўкдан учди энг сўнги юлдуз.

Сўнгра эшик, деразалардан
Оқарганча, кириб борди тонг.
Қиз ташрифин тун бўйи кутган
Пахтазорлар соғинчисимон.

1973

★ ★ ★

Мен юксак яшайман орзуларимда,
Дунё қолар тубанда мискин.
Мунгайиб қолади—кўнгли яримта,
Кимса йўқдай бермоққа таскин.

Изтироб чекаман аммо ҳар замон
Боқарканман унинг ҳолига,
Ахир у мен учун бирам қадрдон,
Ахир у—волидам...

Яхшиям, биргина орзулар эмас
Иродам бор, бор шижоатим,
Дилда таърифига дoston етмас
Фарзандлик муҳаббатим.

Содиқман ўшанга мен бутун умр,
Ишонаман ҳам қурбим етар—
Етказмоққа бутун дунёни, охир,
Орзуларим қадар.

Шукр, дейман ёниб-қониб юракдан
Муҳтарам шу шиддатим ҳаққи,—
Кўрганимда бир кун ўзни юксакда,
Туйганимда юксаклик завқин.

1974

* * *

Тоғлар қанот боғлар,
                                учмоққа шайланадир
                                менинг ишқимда,
Дарбадар руҳлар тинар,
                                тупроққа бойланадир
                                менинг ишқимда.
Қалбим ҳар ҳукмда
                                қатъий ва холисона
                                мудом, муттасил,
Азиз орзу, армонлар,
                                журъатлар сайланадир
                                менинг ишқимда.

1975

* * *

Саҳна қонуни, бу — ўз қиёфангдан
Қанча чиқа олсанг ва бегона зот
Сувратига қанча яхшироқ кирсанг,
Шунча олқишлайди сени бошқалар.

Ҳаёт қонуни, бу — ўз қиёфангда
Қанча собит бўлсанг ва бегона зот
Сувратига кирмай, қанча кун кўрсанг,
Шунча олқишлайди сени бошқалар.

Саҳна қонунин ҳам ҳаёт қонунин
Фарқига бормади баъзилар кўп дам,
Чалкаштирворади мағиз-мазмунин,
Ҳайрон қилар улар бошқаларни ҳам.

1975

* * *

Атрофда тун билан тонгнинг ораси,
Нимтатир пардадай тинч ва адоқсиз.
Унда кўринмайди туннинг қораси,
Оқбадан тонгдан ҳам йўқдир бирор из.

Баъзилар бу пайтни тун деб аташар,
Баъзилар тонг дейди, баъзилар ҳайрон.
Аслида у шундай зорланиб яшар,
Ҳаётда ўз номин тополмай сарсон.

1972

ОҚҚУШЛАР ҚУЛИ

Шуълаланиб ётар сув юзи аста,
Унда осмон акси қалқиб турибди.
Бир қанча оққушлар ташвир билмасдан
Шу мовий оғушда сузиб юрибди.

Эркаланиб, сувга бош уриб бир-бир,
Улар завқ топгайлар, топгайлар ҳаёт.
Улар шу кўлга бир умр ҳокимдир,
Ва шу кўл меҳрига қулдир умрбод.

1971

МАНЗАРА

Юрагига эзгу ва гўзал,
Узун орзу-ўйлар жо этиб,
тўда-тўда булутлар аро
ҳарир қанотларин силкитиб,
бир жажжи қуш учиб юрибди.

Эртакдай ҳол. Булутлар эса
унинг қанотлари остидан
кўчган шамол зарбига тўзғиб
кетмасак деб, ваҳима билан
жон ҳовучлаб чўчиб турибди.

1972

* * *

Кимнингки кўнглида эртаги бордир —
Эртаси бордир.

Юракда армони йўқдир ул зотнинг;
Армони отилган ўқдир ул зотнинг
Аламларнинг қаттиқ кўксига,
Аччиқ кўксига...

Кимнингки кўнглида эртаги бордир —
Эртаси бордир.

Орзуси қуш эмас осмонда учган,
Балким, қушлар учган чексиз осмондир;
Уфқ — қанотлари-ла заминни қучган
Семурғдай афсона бўлгулик жондир —
Ҳар қанот қоққанда ушбу оламда
Тун билан тонг ўрин алмаштирар жим;
Она-Ер товланар зар-зар гиламдай,
Мўъжизавий чирой борлиққа ҳоким.
Бу чирой ҳаёт деб аталгай азал,
Бағрида гўдакдай ширин истиқбол.
Ҳар эзгу иш сўнгги эртақдай гўзал,
Ҳар эзгу иш сўнгги туганмас иқбол.

Менинг дилимда ҳам битта қўшиқ бор —
Шу кунлар қўшиғи — келажак замон.

У менга яхшию ёмон кунда ёр;
Балолардан сақлаб келмоқда омон!..
Ишонмаса ишонмасин бу гапларимга
Бадбин деб танилган битта-яримта —
Бисотида эртаги йўқлар,
Эртаси йўқлар!..

1976

УСТОЗ

Озод Шарафиддиновга

Бирни ўргатгунча шогирдга устоз,
Ақл чиғириғидан ўтказар мингни.
Шогирд қобил чиқса, куйдирмаса—соз,
Англаса соз — чеккан заҳматларингни...
Бу дунё ишларин тушунолмасдан
Хонақога борган далли дарвишдай,
Гўр бир машқлару зўр орзу билан
Дарвозангиз қоқдим сўрамай-нетмай.
Кўзимда титрарди минг битта савол,
Билиб туриб буни — билганингиз йўқ;
Баъзи «насиҳатгўй донолар» мисол,
Ёстаниб, «ваъзхонлик» қилганиңгиз йўқ.
Урнига мен билан суҳбат қурдингиз,
Шеър ҳақида суҳбат қурдингиз дилдан.
Балки юрагимда бир чўғ кўрдингиз
Тозаламоқ бўлдингиз кулдан.
Ҳар гал қошингизга бордим энтикиб,
Дилга тугиб гўзал орзу ниятни,
Хомликни камгаплиқ ичра беркитиб,
Дастак қилиб жиндай самимиятни.
Аввало сиз сабаб, англай бошладим
«Ул-бул» мазмунини кириб шу ёшга.
«Шоирлик.. дарвишлик.. бошқа-бошқадир,
Шеър бошқа, кўпирган ҳамд-сано бошқа!..»

Қандай тушунибман, сизни — билмадим,
Устоз, ҳукмингизга ҳаволадир бу.
Ёлчиб ёзолмасам, ёлчиб қийналдим...—
Шогирдлар ношудлиги — беҳудуд қайғу!..
Шеърят ўлкасин сўқмоқларида
То шу кун умид-ла кезаман толмай.
Лекин ўқувчилар синоқларидан
Юзим ёруғ ўтсам дейман ҳар қалай.
Аён, ҳали-ҳозир шеърларим «ғўра»,
Камтарликка йўйманг, устоз, бу сўзни.
Катта шоир бўлмай қолишдан кўра,
Мен доғда қўйишдан қўрқаман Сизни..

1976

ТЕМУР МАЛИКІ УТГАН ЙУЛЛАРДА

(Шу номли туркумдан)

Ёв бостириб келаркан, тож-тахт қадри бир чақа,
Бош бўлмаса хоқонлар жангда элга шахсувор.
Эсингни едингни, ҳов, Муҳаммадшоҳ, қаёққа?!
Она-юрт ҳимояси нима бўлар, ҳукмдор?!
Улуснинг-ку бор йўғин шилиб единг ҳар замон
Қўшиб имонингни ҳам ютганингни билмабман.
Еруғлик кўрмай ўтсин бу оламдан беимон,
Минг шукр, охиратинг олдиндан ҳис қилипман.
Минг шукр, халқ ҳамиша сақлаб келган халқлигин
Хоҳ шоҳ турсин бошида, хоҳи раҳмон, хоҳ шаитон,
Эътиқоди ўлмаган, топтатмаган ҳақлигин,
Асабидан тўзгиган турфа зол давру замон.
Орзулари қалбидан қўшиқ бўлиб отилган,
Юлдузларга айланган термилганда кўкларга,
Муқаддас она-юртнинг бўйларига қотилган,
Жону тан ато этган мард Темур Маликларга.
Фақат, ўзи беҳабар ўзининг даҳосидан,
Қудратига ҳайратда боқиб келган уларнинг.
Қайдан билсин мазлум эл, ахир ёв балосидан
Қутулмоққа уринса шоҳларсиз ҳам бўларин.

---

1 Темур Малик хўжандлик турклардан бўлиб, XIII асрнинг биринчи ярмида она-юртимишни мўғул bosқинчиларидан ҳимоя қилишда фаол қатнашган жасур лашкарбошилардан. У халқимиз матонатининг ёрқин ифодачиси бўлиб қолди.

★ ★ ★

Кўҳна Хўжанд теҒраси
Сўнги кўринмас девор,
Қимирлайди тепаси —
Салобатли, ваҳмкор,
Ё раббий!

Чингиз ҳорғин ва бесар,
Жаҳонгир Чингиз лолдир,
Қандайдир увоқ шаҳар
Шахтин қирқмоққа қодир,
Ё раббий!

Кўрди боргач қисталанг,
Англади ҳам қайда сир,
Деворким-кўкси яланг
Эл-улусдан бинодир,

Темур Малик бош узра
Ҳилпирарди байроқдай,
Эрк йўлида маёқдай
Тўкилган қон, ёш узра.

★ ★ ★

— Ҳув, қорайган қалъани
Дарё ўраб оқаркан.
Устида ой айланиб,
Суйиб-суйиб боқаркан.

— Ҳув, қорайган қалъада
Сукут ҳоким эди-ку?!
— Ҳув, қорайган қалъада
Шовқин-сурон.. нима бу?!

— Ҳув, қорайган қалъада
Темур Малик лашкари.
Лашкарки, пўлат бадан,
Тоймас, жасур-жангари.

— Ҳув, қорайган қалъани
Ёв қуршар ўнг-сўлидан.
— Уриниб кўрсин қани,
Не келаркин қўлидан.

— Ҳув, қорайган қалъа у
Қалъа эмасдир, оға;
Бош-кети йўқ исён-ку
Қулликка, асти, оға!..

* * *

Бешик-бешик тўлқинлар безовта алҳол,
Темур Малик лашкарин элтмоқда йироқ.
Улжа талашган ваҳший тўдалар мисол,
Важоҳатли ёвлар-ла банд икки қирғоқ.

Икки қирғоқ зириллар от дупуридан,
Кўксига ёт туёқлар ботгани ёмон.

Сузиб борар, ҳайтовур, кўз ўнгида шан —
Темур Малик лашкари жанг қилиб омон.
Темур Малик лашкари зим-зиё туннинг
Машғалалар тиғи-ла кўксин ёрди, ҳей!
Қизил қонга бўяди рангпар оқинни,
Ёнар дарё айлади Сирдарёни, ҳей!

Ёнар дарё нурлари туташди кўкка,
Порлаган юлдузлар-ла баҳс айладилар.
Сўнг икки ён-ёв узра бостирди тикка,
Қуйдириб кул этмоққа қасд айладилар.

* * *

Барчинлиғкент томонларда бедовлар яйдоқ,
Барчинлиғкент томонларда топталган тупроқ.
Барчинлиғкент томонларда қонли излардир,
Қалашган мурдалардир — узундан-узоқ.

Оҳ, нима гап, ўз ерингда тинканг қуритиб,
Қувлаб юрса ёв лашкари отин йўрттириб.
Бошинг қотса, билолмасанг қаён бораринг,
Оғриқ турса руҳингда ҳам жонингдан ўтиб.

Яйдоқ отлар минган кўйи жангга кирмоқми?
Улган дўстлар узра ҳатлаб, олға юрмоқми?
Олдда борми бирор паноҳ, ишончли манзил,
Ё уни ҳам ўз-ўзингча ўйда қурмоқми?!

Уйда қурган манзилларнинг қучоғи кенгдир,
Ҳар пучмогин дилбарлиги жаннатга тенгдир.
Темур Малик, Темур Малик, азм-қароринг —
Тобеликка бақамти қасос-қасдингдир.

Қасос-қасдинг ағёр мўғул бошини букди,
Қўз ёшини тўкди, қаро қонини тўкди.
Барчинлиғкент томонларга йўл олган ағёр
Ит келгинди деган гапнинг маънисин уқди.

Барчинлиғкент томонларда бедовлар яйдоқ,
Барчинлиғкент томонларда топталган тупроқ.
Барчинлиғкент томонларда қонли излардир,
Қалашган мурдалардир — узундан-узоқ.

* * *

Зўр саҳрони тўзғитди — қумларини совурди
Жанубнинг юртбузар, бемаҳал шамоллари.
Тўзган саҳро янглиғ гупирди
Темур Малик бедовининг ёллари.

Темур Малик бедовининг тўёқлари олтиндан,
Қулоқлари аро беҳишт еллари эсар.
Умтилганда ҳар гал олдинда
Телба-найнов қуюнларни чўрт кесар.

Ва бундан хўжасининг тушар, қайтиб ёдига
Омонсиз қуршовни қандай ёриб ўтгани.
Мағрур боқар экан ортига,
Тинчир юрак-бағри ўртаниб.

Тинчир, она-заминнинг бўзарган кўкатларин
Уз шахтидан поймол ҳолатини кўрган чоқ.
Жонга-жон, синашта мардлари
Шулардай йўлма йўл бўлишди ҳалок.

Аён: эрк — элларнинг дилдаги шан нияти
Аёндир — бир саркори йўқ қанча диёрнинг...
Лашкаридан айри ҳолати
Аламини келтирди хўп сардорнинг.

* * *

Урганж¹ дарбозалари тамбаланган тақа-тақ,
На ичкари кириш бор, на чиқиш бор ташқари.
Қалъа узра соқчилар безовта, тунд ва зийрак,
Киприк қоқмай тин олар шаҳарда ёшу қари.
Ой уфқда осилган, лекин тун бефарқ унга,
Юлдузлар тарқалгандай бир-биридан совушиб.
Елкасидан давомли сукунат босган тунга
Ханжардай санчилади от туёгин товуши.
Сўнгра нақ рўпарада бўзарганча ўрлар чанг,
Балқиб чиқар суворий қарчиғай келбат ундан,
Шаҳар аҳли оёққа қалқади ногоҳ гаранг,
Хабар бергач соқчилар пайдо бўлган йўсиндан.
Бўғиқ, нолон нидолар титратар ҳаволарни:
«Ўзинг асра, илоё, бизни яъжуж-маъжуждан,
Жонини ол ул бедин, дарди бедаволарни.

---

1 Бу ўринда кўҳна Урганч.

Кутқар бандаларингни кишанда кун кўришдан!»
Ҳушёр тортиб, бедовин тўхтатди ул нотаниш,
Кўнгли бузилди унинг, бу — эл-юрт оҳ-воҳидан,
Бўлса бўлсин деб ватан муҳаббатидан тониш,
Ортга қайтмоқчи бўлди, туйқус, келган роҳидан.
Бўғилиб кетди ўғлон... қон кечиб қирғин аро
Келса-ю ипонгани — халқи яккаш шарпадан
Жонини ҳовучласа, бўзласа мотамсаро,
У кимга суянадир, кимга суянар Ватан?!
Майли, деди, судралай ҳолсираб саҳрода, оҳ,
Улимимни топгунча оч ва сарсон то охир.
Ёв унча-мунчаликмас, ул бу ён йўл солган чоқ,
Туриб беролмас бу эл, бу—огир, ғоят огир!..
Аммо ногоҳ янгради бақриқлар қаҳрли:
«Бери кел, эй ит эмган ҳароми, мараз, мохов!
Кўзларимга қон тўлган, қиличларим заҳрли,
Игит бўлсанг, бетма-бет олишиб кўрамиз ров!»
Бу овоз эгасини яхши билади сардор —
У — жасур Жалолиддин, гўдакликдан қадрдон.
Жалолиддин бор экан, орқага қайтмаслик бор,
Бунда бор эл бахтига собит таянч ҳар қачон!
Игит жулдур яктагин қийма-қийма айлади.
Олдинга интилди шахт, кўксини очиб айдоқ.
«Шундай дов йигитлар бор, одамга ўлим надир...
Менингсиз ҳам ғанимга бас келурлар муҳаққақ!
Илло алар душманга отажак ўқ зарбини
Кўкракда туйиб ўлмоқ юртга жон тикканга—бахт!»
Шаҳар ёқда таҳдидли бақриқлар ҳам тинди,
Шивир-шивир бошланди ўзаро босиқ, карахт:
«Танишга ўхшайдирму? Қара, норғил, елкадор,

Темур Малик бўлмасин тагин..Е пир-ай!.
Ҳа! Ҳа! Худди ўзи-ку, Темур Маликку — сардор!
Ҳалойиқ, ўқ узманглар! Уқ узманглар, ҳай...»

* * *

«Ҳаш-паш» демай ёпирилиб бало-қазодай
Босди не-не донги кетган шаҳарларни ёв.
Катталарни айтмай, янги чиққан майсадай
Гўдакларни ўтказдилар тигдан беаёв.
Утрор қўлдан кетди — Инолчиқдай баҳодир
Бериб қўйди ёвга қиздай гўзал шаҳрини.
Қўлдан кетди Сигноқ, Бинокент бир-бир,
Кўҳна Жанд ҳам англади мўғул қаҳрини.
Гарчи улус бош кўтарди зулмга қарши,
Бостирилди шафқат қилмай эрта-кеч баттар.
Бекор оқди оналарнинг аччиқ кўз ёши,
Ерда қолди яраланган қушдай-ҳасратлар..

* * *

Она-юртинг омон бўлса, ранги рўйинг сомон бўлмас,
Гарчи бошқа ҳеч вақонг йўқ, кўрган кунинг ёмон
бўлмас;
Қурбақадек овозликсан — сенингдек хуш забон бўлмас,
Юрганингдек йироқ-яқин, кўрганингдек замон булмас.

Она-юртинг ёв босса-чи ҳужум қилиб тўсиндан,
Устингга от солдирса-чи зуғум қилиб тусиндан,
Ошингга заҳар қотган қақшатқич бу йўсиндан
Сени ҳарбга йўллар кўнгил — зарра шубҳа-гумон
бўлмас.

Босқинчига имкон берсанг, мунглиғ уйга толмоқ
сенга,
Тупрогингни тонташ — ёвга, бир қисим олмоқ —
сенга
«Алвидо!» деб туққан элга, ғурбатга йўл солмоқ —
сенга,
Ҳеч бир алам юрт ҳажридай, эл ҳажридай ёмон бўлмас...

* * *

Сардор неча кунлаб кезди саргашта,
Чангалзору тўқай оралаб ўтди.
Бир булоқ учради тоғлардан пастда,
Бағрида ташналик ёнарди ўтдай.
Булоққа эгилиб хаёли учди,
Ташналиги ҳатто чиқди эсидан;
Хаёли булоқнинг саҳнига кўчди,
Ҳайратга тушарди ул ўз аксидан:
Соч-соқоли ўсиқ ҳамда тўзғиган,
Жандалиғ бир кимса боқарди унга,
Ғамгинлик ёғарди икки кўзидан,
Икки кўзи тўлганди тунга.
Дастида асо йўқ, кифтида кашкул —
Дарвиш дерди аммо биров кўрганда.
Дарвишликни бошдан кечирмоқ мушкул
Она-юрт босқинлар аро турганда.
Аммо Темур Малик шу йўлни тутди,
Бошқаси йўқ эди олдинда ахир.
Юртдан йироқ эди, йироқлаб кетди,
Шу йўсин «сийлади» сардорни тақдир..

* * *

«Дарвишлардан сардор чиқибтур,
Атрофига черик йиғибтур.
Йигитлари жулдур чопонлик,
Мазлумларга омон-омонлик
Тилаб белни боғлаганлармуш,
Босқинчи ёв зулмига қарши
Ўзни жангга чоғлаганлармуш!..»
Овоза тарқалди элатлар аро.
Ҳаёти қоронғу зулматлар аро.
Чор тарафдан бунни эшитиб,
«Дарвишликни ихтиёр этиб»,
Келаверди не-не ўғлонлар,
Хонумони хароб бўлганлар.
Бари юпун, бари озғин-қоқ,
(Дарвишларга ўхшаш учун, йўқ,
Ҳожат надир ташвишга ортиқ,
Дарвишсифат улар шундоқ ҳам,
Ёнларида кашкулгина кам.)
Қўлларида асоки таёқ,—
Бопта қурол ёвни савашга,
Юртдан молдай қувиб солишга.
Қўллари ҳам бамисли буров,—
Бўға солса, тил тортолмас ёв..»

* * *

Шайхлар боши кўкка етди, кўкни тешди,
Бир-бирига гал бермасдан шукр айтишди.

Ҳузурига оқиб келган юпун элни
Бу ёруғ дунёдан безган дейишти;
Ёруғ дунё ишқида келганин билмас!..

«Илоҳо, теб яшайтурғон жон эрса бўлди,
Бизлар бугдой, алар сомон эрса бўлди,
Дойим мўмин, дойим таъзимда
Бизга тобе-нодон эрса бўлди!..»
Донолар келганин тасаввур қилмас!..

«Даврамиз тўлиқти, ҳарки нўёндин —
Қуюқ келур эмди инъом-эҳсондин,
Айғоқчи этурман барчасин албат,
Кекириб ўтурмен даври замондин!..»
Омилар... гафлатда қолганин билмас!..

Дарвишлик — аввалги дарвишликмасдир,
Бу ёруғ дунёни қарғишликмасдир —
Барча тариқатлар яксон этилди,
Дарвишликка энди эл душмани чиқмасдир!..
Дарвишлик зўр жанггоҳ бўлганин билмас!..

* * *

Муридлар лол, машойиху пайғамбарлар лол,
Осмондаги худо ҳам лол бўлса эҳтимол..
Кечагина «мулла-мишиқ» бўлиб юрган дар-
вишлар
Бу кунда кўзлари тийрак, сергак боқадир,
Бир-бирига ғалат-ғалат имлар қоқадир.
Хилватларда шивир-шивир, настқамларда
пичир-пичир,

Танимасга олар ўзни: хоҳ шайх, хоҳи пир!
«Бир бало бўлғонму бу касофатларга!..»
Кундан-кунга кўпаймоқда мишмишлар:
Утган тунда мўғулларнинг ўн беш сара йигити
Ўз-ўзидан қаёққадир ғойиб бўлганмиш,
Нўёнлар ҳар ённи қилар «тити-пити»..
«Астоғфурилло!» На ўлиги, на тириги топилғонмуш,
Хўп ғаройиб замон ўлди, ё алҳазар!..
Буни қилғон банда эрса, кўрмаса наҳот —
Ғанимининг зулм қамчисидан қўрқмаса наҳот?!
Уйнашиб ҳам бўлурмиқан мўғиллар-ла, а!
Жаҳоннинг қоқ ярмин олған ўғиллар-ла, а?!
Тавба қилдим! Тавба қилдим!.. Нелар деяпман?!
Қаримасдан туриб наҳот эсни еяпман?!
Бу сўзларни тилга олиб бўлурми!.. Илло..
Шайтон!.. Номинг ўчкур, шайтон!.. Ё, Расулилло!..
Торатимни буздинг, ифлос! Туф бетингга-е!..
Суф-суф, йўқол! Кет ўйимдан! Лаънат сенга-е!!»

* * *

Ҳар қанақа пинҳон ишлар бўлгувси ошкор,
Хусусан, ғаним-ла жанг қилмоқ яширин.
Эй воҳ! Олам аро толе қарғаганлар бор,
Сотқинлар бор, айтиб берар душманга сириг!
Бош чангаллаб, не қиларинг билмай қоласан,
Бўғзингга тиқилар ногўҳон жонинг.
Сотқин?! Ким ул?! Ҳар дўстингдан шубҳа қиласан,
Падарига минг-минг лаънат бундай оннинг!

Шунча кўргиликлар каммиди унга,
Темур Маликда не қасдинг бор тақдир?!
Наҳот эрк майи — бу, аччиқ ва таҳир,
Наҳот шунча заҳматлари қоришса тунга!
Етар пана-пастқамларда ўғридай пусиб,
Бамисоли чотига думини қисиб,
Ўлжа илинжида санқиган оч-қоқ —
Бўрилардай, ҳар тепани ғаним деб билмоқ!..
Ёв номики дарёишни сўймоқда бир-бир,
Гуноҳи борми-йўқ — суриштирмас ҳам.
Темур Маликка ҳам гал келар ахир,
Ҳаракатни қилиб қолмоқ зарурат бу дам.
Тун-ла ёв отларини ўлжа қилмоқ шарт:
Қурол-аслаҳасин ўмариб пинҳон,
Арслондай айқириб жангга кирмоқ шарт:
Жангга кирмоқ керак ошкор, беомон!
Ўзи жанг-жадалларни соғинганди, оҳ,
Қонларин ёқмоқдайди оташ хумори.
Бўйига зор балки ушбу кун жанггоҳ,
Соғингандир Темур Малик отли сардорни...

* * *

Кўлларида пўлод исфиҳон,
Темир кистан, чўқмору камон:
Дарвишларнинг отга минганин
Эшитмовди бу ёруғ дунё,
Кўрди, не тонг, ўз кўзи билан.

Тилларида «ҳақ дўст, ё олло!» —
Узларининг рангин қўшиғи.
Эрк ҳақида янги қўшиғи;
Осмонларга айлаб тавалло,
Кенгаш учун бир зум тинганин
Эшитмовди бу ёруғ дунё,
Кўрди, не тонг, ўз кўзи билан.

Яна кимсан— қатоғон солган,
Жаҳоннинг тенг ярмини олган
Мисоли кам мўғуллар билан
Сўғишмоққа шайланганини
Эшитмовди бу ёруғ дунё,
Кўрди, не тонг, ўз кўзи билан.

Жулдур кийган, мискин жонларнинг,
Тушкинликда бағри қонларнинг
Ёв устига ёпирилган чоқ —
Бир-бировин қўллашиб иноқ,
Шиддатларга айланганини
Эшитмовди бу ёруғ дунё,
Кўрди, не тонг, ўз кўзи билан..

* * *

— Нега кўзларини юмган осмон?
Уйқудами осмон... осмон ўлганми?!
— Осмоннинг кўзи йўқ қачондан буён:
Темур Маликларнинг мағлуб бўлганин
Кўргану кўзлари дув оқиб тушган...

— Шамол-чи?.. Шамолга не бўлди, оға,
Гувиллайди холос, бир сўз демайди?!
Ҳамдардим эди-ку ёшликдан маним.

— Энди ҳамдардликка ярамайди, ҳа,
Темур Маликларнинг мағлуб бўлганин
Кўриб, изтироб-ла оҳ тортган айтиб;
Тили танглайига чиппа ёпишган...

— Шунданми тоғларнинг тош-заранглиги,
Туннинг тонг қошида мулзам ва абгор —
Юзи қароликдан ҳоли танглиги?..
Хуллас, оламаро не кам-кўстлик бор,
Шундан деюрмисан, барчасин, оға?!

— Иним, сўзларингда мунча сўроғ-а,
Жонимга санчилур мисли яроғ-а,
Кўнглимда ситам-а, кўксимда доғ-а,
Ёв забтида ҳануз она-тупроғ-а!..
Ёв забтида эрса она-тупроғ-а,
Кўрган-эшитганга жароҳат етар —
Ҳалоскорин гарчи ёв мағлуб этар...

* * *

Уйламангиз — йўллар қизил,
Йўл бўйида гуллар қизил,
Уйлангизким қоним менинг:
Тўкилмиштир жанглар аро,
Тўкилмиштир дарё-дарё,
Йўл-йўлакай тўкилмиштир..
Оҳ, ўлмаган жоним менинг!

Дарвишликка аёқ етти,
Билмам, қайдин қаёқ етти
Кучган зафар-шоним менинг!
Топталадир эллар ҳамон,
Топталадир беҳад ёмон
Эрмакка-да топталадир...
Оҳ, ўлмаган жоним менинг!
Она-шаҳрим — улуғ Хўжанд,
Ҳақи маҳрим — улуғ Хўжанд —
Васли армоним менинг:
Ёйилмиштир заҳри дилга,
Ёйилмиштир йилдан-йилга,
Зардоб киби ёйилмиштир..
Оҳ, ўлмаган жоним менинг!
Анда эрур жондай элим,
Кўзга кўзим, белга белим —
Кўз қорам — ўғлоним менинг:
Соғинмишман қоним уйиб,
Соғинмишман ёниб-куйиб,
Ки ўлгудай соғинмишман...
Оҳ, ўлмаган жоним менинг!..
1974-77

МУНДАРИЖА

Доҳий Ленин, сизни англамоқ	3
Шу Ватан борки	5
«Бу куннинг гўдаклари...»	6
«Тонглар — чақмоқ каби...»	8
Давҳа	9
«Мен юксак яшайман...»	10
«Тоғлар»	11
«Саҳна қонун...»	12
«Трофда тун билан тонгнинг ораси...»	13
«Қушлар кўли	14
Манзара	15
«Кимнингки кўнглида...»	16
Устоз	18
Темур Малик ўтган йўлларда (шу номли туркумдан)	20

На узбекском языке

Шукур Курбанов

ОЗЕРО ЛЕБЕДЕЯ

Стихи

Редактор Ч. Эргаш. Расмлар редактори А. Бобров. Рассом Я. Жирков. Техн. редактор У. Ким. Корректор М. Абдусаломова.
ИБ № 305

Босмахонага берилди 16/VIII-77 й. Босишга рухсат этилди 11/1-78 й. Формати 60x90 1/32. Босма л. 1,125. Шартли босма л. 1,125. Нашр л. 1,08. Тиражи 10000. Р—09314. Фафур Фулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти. Тошкент, Навоий кўчаси, 30. Шартнома № 103—77.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари бўйича Давлат комитетининг Бекобод шаҳар босмахонасида №1 қозоғга босилди. Бекобод. 1978 йил. Заказ №124. Баҳоси 15 т.